

ŠOLARČEK IZ POD ČRNE PRSTI

Šol. 1974-75

Leto 12

GLASILO PIONIRSKEGA ODREDA „FRANCE BEVK“
OSNOVNE ŠOLE „SIMON KOS“ PODBRDO

tega
Ko boste prebirali ~~ta~~ Šolarčka, se boste skupaj z našimi mladimi "pisatelji in slikarji" v duhu preselili za trideset in več let nazaj, v čas NOB, ko so se naši narodi skupno uprli okupatorju. Ob prebiranju prispevkov se boste spomnili tovariša Tita, našega velikega voditelja, ki letos slavi 83. rojstni dan. Tovariš Tito je vodil naše borce za svobodo v najzmagoslavnejših letih naše zgodovine, v času, ki je zahteval od naših ljudi 1700000 žrtev. Kdo je predstavljal naše narode v tujini takrat, ko je naše desetkrat zdesetkano ljudstvo z lastnimi močmi in veliko požrtvovalnostjo in ljubeznijo obnavljalo porušeno domovino? Kdo danes zastopa stališča jugoslovanskih narodov in se v imenu nas vseh bori za mir v svetu, za svobodo in enakopravnost vseh narodov, malih in velikih, ne glede na barvo kože in družbeno ureditev? Ni ga šolarčka v vsej naši domovini, ki ne bi vedel odgovora.

Ob 25. maju, prazniku mladosti, prekipevaločih sil, na katerih se gradi prihodnost naše domovine, hkrati pa tudi ob tvojem rojstnem dnevu, tovariš Titu, ti tvoja mladina kliče:
"Rodbam že dolgo, dolgo med nami!"

Marjetka Žefran, 8. b

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjetka Žefran, 8. b

Tatjana Kemperle, 8. a

Andrejka Frelih, 8. a

Dimitrij Berginc, 7. r.

Dušan Červ, 7. r.

Zdenko Rejec, 7. r.

Darja Obid, 7. r.

Dragica Cvek, 7. r.

Naslovno stran je narisal

Dušan Červ, 7.r.

MISLI O VOJNĚ A SVOBODĚ

Napisali:

Jožica Kaltnekar, 8.a	Miranda Božič, 8.b
Andrejka Frelih, 8.a	Darja Obid, 7.r.
Tatjana Kemperle, 8.a	Dušan Červ, 7.r.
Srečko Šturm, 8.a	Dimitrij Berginc, 7.r.
Viljem Pikon, 8.a	Jože Štenkler, 7.r.
Zoran Valentinčič, 8.b	Marjetka Abram, 6.r.

Ob besedi vojna pomislim na nečloveško pobijanje, pretakanje krvi, umiranje nedolžnih otrok, ki jim ni moč razložiti vihar-nega divjanja. Po obrazih lijejo solze. V srcih nekaj boli in tišči. Na vsakem koraku te čaka črna pošast - smrt.

Vojna je najbolj tragičen način razreševanja sporov, je naj-bolj nesmiseln način merjenja moči dveh držav.

Ob besedi vojna pomislim na grozo, trpljenje, muke, žejo in lakoto.

Vojna je sovraštvo.

Vojna je smrt, je trpljenje in beda. Najbolj nesmiselna stvar na svetu je vojna.

Vojna je največje človeško zlo.

Ob besedi vojna pomislim na milijone žrtev, na invalide, na koncentracijska taborišča, porušene domove, požgane vasi; pomislim na smrt. Vojna mi je vzela babico in dedka.

Svoboda je najlepša beseda v našem slovarju. V njej je skri-to hrepenenje vseh ljudi po prostosti, ljubezni, miru.

Svoboda je sonce, ki sije z najbolj toplimi žarki.

Svoboda je življenje.

Svoboda je prostost.

Svoboda je najlepša beseda vseh zatiranih. Svoboda pomeni zma-go in upanje v lepšo prihodnost.

Svoboda je kruh, je ples, je učenje. Svoboda je sonce, ljubezen. Ob besedi svoboda pomislim na navdušenje, radost naroda, ki je premagal okupatorja, na znagoslavje, srečo, zadovoljstvo ob misli, da je konec trpljenja, muk, lakote.

Svoboda je največje bogastvo na svetu.

Svoboda je zame vsakdanja stvar, saj drugačne oblike življe-nja ne poznam.

Svoboda je veselje, smeh, jasno nebo, s katerega sije toplo, zlato rumeno sonce. Vse vriska in poje, se veseli. Oči so uprte naprej, v bodočnost. Lepo je živeti v svobodi.

mi je Amati
bez življenja,
mi možde
bez življenja..

- 3 -

DRUGA SVETOVNA VOJNA V MOJIH OČEH
IN V OČEH MOJEGA OČETA

Druga svetovna vojna je bila najbolj krvava vojna v zgodovini človeštva. Začela se je s Hitlerjevim napadom na Poljsko. Nato so se dogodki sila naglo odvijali. Leta 1941 sta Italija in Nemčija zasedli Jugoslavijo. Tatiju je bilo takrat devet let. Tako se spominja začetka vojne:

6. aprila 1941, to je na dan napada na Jugoslavijo, je šel z mamo v Bovec k zobozdravniku. Bilo ga je zelo strah, še bolj utesnjen pa je bil, ko je videl, da je ves trg obdan z zvočniki. Napovedovalec je poročal, da bo imel Mussolini govor. Govor je res začel okoli desete ure dopoldne. Mussolini je povedal, da Italija skupaj z Nemčijo napoveduje kraljevini Jugoslaviji vojno. Na trg je legla tišina. Ljudje si niso upali govoriti, ker je bilo krog in krog polno vojaščine.

Tati se ~~šok~~ tudi dobro spominja, kdaj je prvič slišal za partizane. Bilo je neke novembriske noči leta 1942. Ko so se ljudje odpravljali spat, so zagledali v dolini Vrsnik sij ognja. Partizani so zažgali žago nekemu italijanskemu trgovcu z lesom. Drugo jutro so začeli ljudje po vasi šušljati, da so to storili partizani. Tati je takrat prvič slišal za partizane. starejši so se bali, da bi prišlo do izdajstva, zato so pred otroki skrivali vse vesti o partizanih.

Tako je prišlo 1943. leto. Bližal se je Mussolinijev padec. Mussolini je izgubil vlogo predsednika vlade že v juliju 1943. leta. Kapitulacija italijanske vojske pa je bila 8. septembra. Po travnikih, poljih, v obcestnih jarkih- povsod je ostajalo za bežečimi Italijani orožje, naboji, bombe. Otroci so se igrali z njimi. Ko so po neki bombi le preveč vrtali, je eksplodirala. Tati je takrat oslepel na eno oko. Peljali so ga v bolnico v Videm. Tam je ostal dva meseca. 30. aprila 1945. leta je bil Bovec svoboden, vendar so partizani izvedeli, da se po dolini Soče bliža močna nemška enota. V Bovec je prišla proti jutru. Pred tem so se partizani umaknili proti Kalu - Koritnici. Ker so bili od dolgega ravanja

utrujeni, so zaspali na položajih. Edino tatija je radovodnost gnala, da je ostal buden. Nemci so se počasi pomikali proti Predilu, nato pa so hoteli preko Trbiža na Koroško in dalje v Nemčijo. Toda že v Klužah so se morali obrniti, ker je bil most porušen. Vrnili so se do Kala - Koritnice in mislili iti po dolini Soče proti Vršiču. Ko je tati zapazil, da se Nemci vračajo, je hitro zbudil mitraljezca. Ta je začel udrihati po Nemcih. Kmalu so se zbudili vsi partizani in s skupnimi močmi razbili Nemce.

Prišla je svoboda. Med ljudmi je zavladalo nepopisno veselje. Mi smo generacija, ki vojne ni doživela. Težko si predstavljamo, da je bilo vse, o čemer nam pripovedujejo starejši, res. Vendar ljudi ta vojna ni izučila. Še vedno se oborožujejo, z veliko nevarnejšim orožjem, kot so puške in mitraljezi. Oborožujejo se z atomskim orožjem. Koliko manj lakote bi bilo na svetu, če bi ves denar, ki ga potrošijo za orožje, dali za hrano. Kaj pomaga državi atomska bomba, če pa tri četrtine ljudi hira od lakote! Če pride do atomske vojne, bo v hipu uničeno vse, kar je človek gradil desetisočje let.

Mi smo generacija, ki
mora nehati z oboroževanjem!

Mi smo generacija, ki
mora odpraviti lakoto na svetu!
MI SMO GENERACIJA, KI
MORA ZDRAŽITI SVET!

Dimitrij Berginc, 7. razred

- 5 -

ODPELJALI SO MI STARŠE

Letos praznujemo tridesetletnico zmage nad fašizmom. Vojna, ki je terjala milijone žrtev, je mnogim preživelim zapustila greinke spomine. Moji materi se je najbolj vtisnil v spomin dan, ko so ji odpeljali starše v internacijo. O tem dogodku pričoveduje takole:

"Bilo mi je dvanajst let, ko so pozimi, decembra 1942, prišli v vas Italijani in se napotili proti naši hiši. Moja mama je takoj zaslutila nesrečo, saj je oče že nekaj časa pomagal partizanom. Italijani so brez trkanja stopili v hišo, jo premetali, kar je bilo kaj vredno vzeli in zahtevali, naj oče in mati pripravita najnujnejše, da bosta odšla z njimi. Hotela sem z materjo, vendar me ja italijanski častnik pahnil na tla in me s palico, ki jo je držal v roki, pretepel. Bila sem vsa podpluta in jokala sem. Mlajši brat je stopil k meni in me skušal potolažiti, vendar so ga odgnali stran.

Deda, ki je bil že zelo bolehen, tehtal je le trideset kilogramov, je mati odnesla k sosedu, kjer je čez nekaj dni umrl. Brata in mene so postavili pred hišo, zaklenili vrata in zapečatili ključavnico. Starše so odpeljali v orožniško kasarno v Podbrdo. Po zasliševanju, ki je trajalo nekaj dni, so mater odpeljali najprej v Trst, nato pa v južno Italijo, v taborišče Frazinone, očeta pa v Udine.

Ko so odpeljali starše, sva z bratom ostala brez strehe nad glavo. K sreči so naju sprejeli sosedovi, kamor je mati odnesla že deda. Sosedovi so imeli veliko otrok, zato je bilo v hiši malo prostora. Z bratom sva morala spati na tenkih žimnicah v zelo vlažni kleti. Sosedovi so nana morali dajati tudi hrano, saj so nam Italijani odresli vse, razen hišnih sten. Zaradi vlage v kleti sem po štirih mesecih steknila sklepno revmo. Preselili so me v izbo, vendar popolnoma nisem ozdravila, saj je bilo edino zdravilo, ki so mi ga lahko nudili, kamilični čaj. Posledice te bolezni čutim še danes.

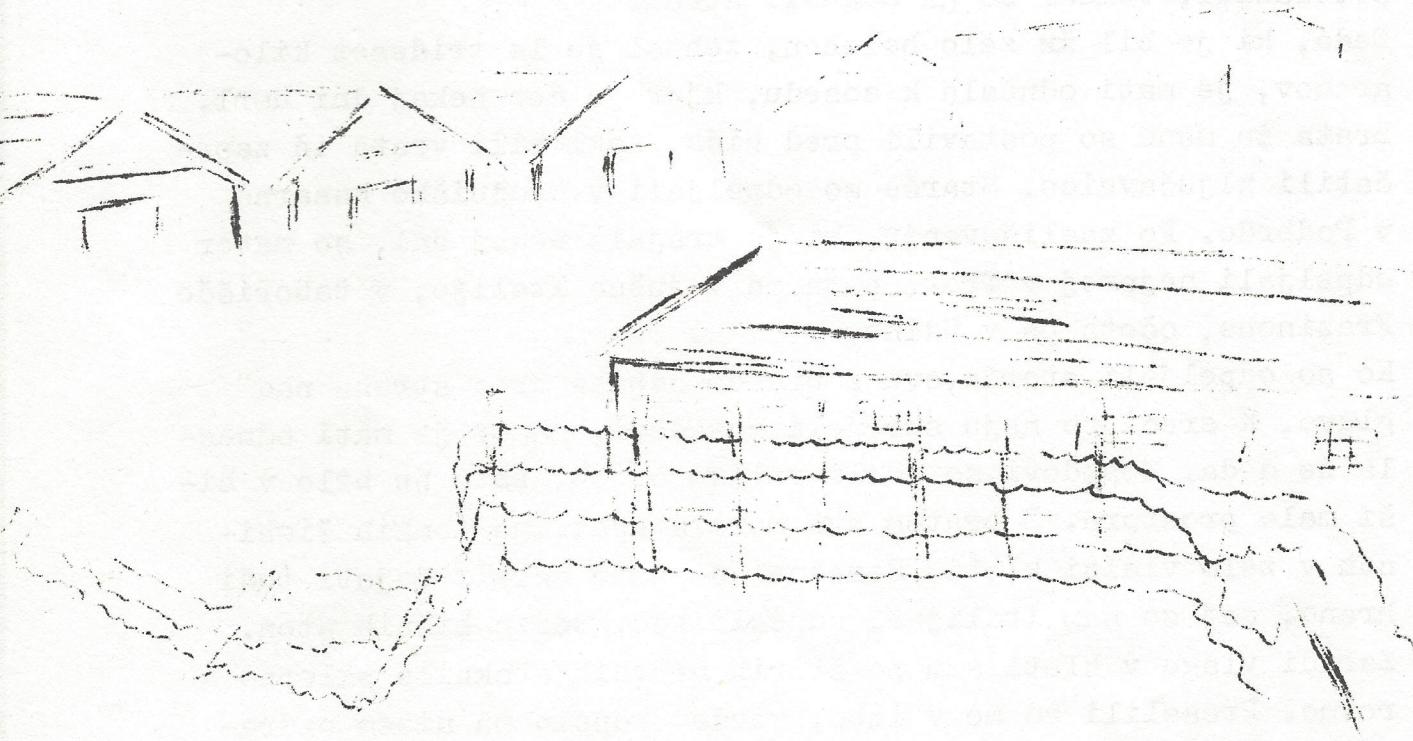
Po dolgih prošnjah so Italijani teti in izročili ključ naše hiše in smo se preseliti vanjo. Vendar s tem še ni bilo

vse urejeno. Hrano smo morali prositi po vasi, da smo se lahko najedli. Teta je pač skrbela za nas le kot teta.

Leta 1943, po kapitulaciji Italije, se je mati vrnila domov, očeta pa so Nemci, ki so zasedli severno Italijo, premestili v Gorico. Nemci so v Gorici pripravljali transport jetnikov za Dachau in med njimi je bil tudi moj oče. Ko je mati to izvedela, ga je obiskala in oče ji je svetoval, naj vloži prošnjo za pomilostitev.

Mati je poiskala odvetnika. Z njegovim posredovanjem so prošnji ugodili in očeta izpustili iz zapora. Tako se je avgusta 1944 vrnil domov in se ponovno vključil v NOB."

Darko Torkar, 8. razred

DUŠAN KOGOJ 8.a

POHOD PROTI DOLOMITOM

Leta 1941 je sovražnik okupiral Jugoslavijo. Mnogo fantov je odšlo v partizane. Med njimi je bil tudi moj oče, ki se je priključil Gradnikovi brigadi. Med številnimi borbami se še najbolj spominja pohoda proti Dolomitom.

"Bilo je 6. oktobra 1944. Proti večeru je Gradnikova brigada krenila na precej nevarno pot v notranjost Dolomitov, kjer je bila najbolj zagrivena posadka domobrancov. Kolona se je spuščala po strmem hribu v dolino. Med borci je bilo slišati šepet: "Verjetno gremo spet v Dolomite." Neka tesnoba je tičala vsem fantom v srcu, prepojena z nestrpnim pričakovanjem, kajti tiste dni se je mnogo govorilo o Dolonitih kot o nepremagljivi trdnjavi belih izdajalcev in četnikov, ki so varovali iz zahodne smeri Ljubljano pred napadi naših enot.

"Drugi bataljon v predhodnici počasi in previdno naprej!" je ukazal komandant bataljona Mihajlo Zobenica, udeleženec mnogih bojev po vsej Jugoslaviji.

Hodili smo kako uro, ko je na desnem bregu nenadoma zaropotalo. Nekaj novincev je planilo kvišku, toda stari borci smo jih takoj zaustavili: "Stoj! Lezi!" Po prvi toči krogel smo se dvignili in se začeli tiho in hitro premikati naprej, ne meneč se za krogle, ki so sekale okoli nas. Vedeli smo, da ta zaseda ne bo mogla zaustaviti našega pohoda, ker je bila vsaj osensto metrov nad nami, v strmem bregu, in je streljala na slepo. Čez pol ure smo zavili na desni breg in po stezi naprej proti vrhu. Toda glej ga vraga, že spet je zaropotalo, tokrat prav blizu nas. Spet smo padli v zasedo. "Prva četa naprej! Juriš!" Prva četa 2. bataljona je v nezadržnem jurišu prodrla kakih petsto metrov v vas, iz katere nas je sovražnik obstreljeval vse dotlej, dokler se nismo spet pognali v napad in šovražnika iz vasi zapodili v temo. Kmalu nato pa so se oglasili novi rafali, tokrat z okroglega griča, ki je molel kot jajce v nebo. "V strelce in za njini!" smo zaslišali povelje. Med kričanjem

in pokanjem pušk smo se priplazili že blizu vrha in opazili postave domobrancev, ki so skakali po hribu. Ko da bi se dogovorili, smo vsi hkrati zakričali: "Hura! Juriš!" Kričanju so se pridružili tudi borci obeh bataljonov, ki so čakali pod hribom. Vpitje je odmevalo od sosednjih gričev in se razlegalo po Dolomitih, kakor da nas je na tisoče. Domobrance je tako zmedlo, da so metali orčje proč in bežali na vse strani. Bili smo že na vrhu, ko je eden izmed njih, z zabojem municije na hrbtnu, pritekel naravnost pred nas in nas vprašal: "Kam pa naj bežimo pred partizani, ko pa so vsepovsod?" "Ostani kar pri nas! Če boš pri domobrancih, boš moral neprestano bežati," smo mu v smehu odgovorili. Ko je ugotovil, da smo partizani, bi skoraj omeldel. Videlo se mu je, da je čisto navaden nemški hlapec. Bil je še mlad in neveden, toda potem, ko se nam je priključil, je postal dober borec. Od tod dalje je bil v predhodnici 1. bataljon, kajti naš se je spričo jurišev že precej utrudil. Razen tega pa smo imeli še ranjenca, ki smo ga s težavo prenašali po kozjih stezah in grebenih.

Tako smo krenili počasi dalje. V vseh srcih je zdaj kipela želja, da bi se čimprej srečali s sovražnikom, kajti videli smo, da ni zasede, ki je ne bi mogli naši pogumni borci razbiti. Želja se nam je kmalu izpolnila, kajti 1. bataljon je, še preden smo prispeli na cilj, naletel na novo zasedo. Ko je naša predhodnica prišla na majhno vzpetino, je pred njo nekdo zavpil: "Stoj! Kdo je tam?" "Juriš!" so naši borci zakričali v odgovor in že je 1. bataljon planil nad sovražnika. Tudi brigadni minomet se je oglasil in vrgel nekaj min nanje. Naši borci pa so bili že tako daleč, da je ena od min ranila znanega junaka in obveščevalca Gradnikove brigade, tovariša Zmaja. Prenesli smo ga do prve hiše, od koder smo ga kasneje odnesli v bolnico, kajti življenje vsakega borca nam je bilo drago.

Tako smo na hitro razbili tudi zadnjo zasedo!

Darja Obid, 7. razred

PARTIZANI SO PORUŠILI ŽELEZNIŠKI MOST

Oče se spominja naslednjega dogodka iz vojnih dni:

"Takrat sem bil star deset let. Naša vas je vsakega partizana sprejela z odprtimi rokami, saj je bilo veliko naših vaščanov med njimi.

Močnejše skupinice partizanskih minerjev so se po kurirjih povezale z italijanskim komandirjem, ki je že dalj časa skrivaj sodeloval s partizani. Italijani so imeli svojo postojanko ob železniški progi v Spodnjem Bukovem in so stražili dva pomembna železniška mostova. Partizanom pa je bil železniški most v Zarakovcu že dalj časa trn v peti, zato so ga porušili.

V noči med 28. in 29. junijem je v našo vas Koritnico iz Ruta neopazno prišla skupina partizanskih minerjev. Istočasno pa je prišel v vas tudi italijanski komandir s svojimi vojaki.

Italijani so prinesli s seboj veliko razstreliva. Skupaj s partizani so odšli proti železniškemu mostu. Še prej pa so vaščanom naročili, naj odprejo vsa okna in vrata, da bi steklo ob eksploziji ne popokalo, in naj se zaprejo v kleti. Minerji so se prebili čez reko Bačo. Celo v vas se je slišal odnev, ko so vrtali luknje v most in vanje položili razstrelivo. Okoli polnoči se je strašen pok razlegel po celi dolini. Močna eksplozija je osvetlila okolico in most se je porušil.

Zgodaj zjutraj smo otroci s ceste radovedno opazovali razstreljeno železniško konstrukcijo.

S to akcijo so partizani za dalj časa onemogočili sovražniku hiter transport vojnega materiala."

Dragica Cvek, 7. razred

MINUTE SO ODLOČALE O ŽIVLJENJU

Bilo je oktobra, leta 1943. Jesenska sapa je objemala gozd in božala spečo krošnje dreves. Mesec je osvetljeval pokrajino. Vse je bilo tiho. Skozi gozd so se pomikale temne sence. Borci IX. korpusa so dobili nalogu, da morajo razstreliti cesto, ki povezuje Čepovan in Trebušo.

Partizani so se oprezno bližali cesti na mestu, kjer se je izgubljala za oster ovinek. Vse je bilo mirno. Stražarji sose postavili na svoja mesta, se nemirno prestopali in budno gledali v daljavo. Minerji so odnesli razstrojivo pod cesto in ga razporedili na najbolj ugodna mesta. Zažigalni vrvici naj bi dogoreli v dvajsetih minutah. France je prižgal vrvico in z ostalimi zbežal na varno. Iz zaklena je napeto gledal na cesto. Nenadoma je zagledal, da se po njej pomika omahujoča postava. "Za božjo voljo! Le kaj išče tukaj v tem času?" je vzduhnil France. Nato se je pognal iz zaklonišča in zdrvel navzdol. Preskakoval je grmovje in že je bil pri ranjencu. Za vprašanja ni bilo časa. Ukazal mu je, naj se ga oklene, da bo laže vstal. Ranjenc se je oprl na Francetovo ramo in vstal. France je pogledal na uro. Še tri minute do eksplozije. Počasi sta se pomikala naprej. Ranjenc je bil težak in na vsakem koraku je zastekal. Pogled na uro. Še minuta. Le kdaj bosta prišla do zaklonišča? Francetu so se šibila kolena. Ranjenc je postajal vedno težji. Visok grm. Napravila sta ovinek. Francetu je lil pot z obraza. Še dvajset metrov. Stisnil je zobe. Naenkrat je ozračje pretresel silovit pok. Zemlja se je stresla in cesto je zakril oblak. Borci so prihiteli iz zaklonišč. France in ranjenc sta dobila le nekaj bušk in prask. Dim se je razkadil. Globoka jama je delila cesto na dvoje.

Ranjenc je hvaležno pogledal rešitelja, nato pa nezavesten omahnil na tla.

Milojka Kos, 8.a

MAMA SE SPOMINJA

Mama se spominja, kako so doma rešili življenje partizanu s Štajerske, tovarišu Majdiču.

Januarskega jutra 1944. leta so blizu Zakojce, rojstne vase pisatelja Frančeta Bevka, divjali srditi boji med maloštevilnimi partizani in do zob oboroženimi Nemci. Šele proti večeru so se partizani vdali nemški premoči.

Zmrāčilo se je. Stari oče je moral k vaškemu koritu po vodo. Zazdelo se mu je, da sliši v grmovju nad klancem ječanje, Vrnil se je domov. Tedaj je v njem že dozorela odločitev. Nekdo dd domačih bo moral z njim do grmovja, da se bo prepričal, ali je prav slišal.

Mrak se je počasi gostil. Ko se je popolnoma stemnilo, sta se stari oče in mama previdno splazila do kraja, od koder je bilo slišati glasove. Za grmovjem je ležal ranjen partizan. Izgubil je že veliko krvi. Odnesla sta ga v hlev, kjer ga jo mama ob sveči za silo obvezala, nato pa pohitela nazaj v hišo.

Skozi vas so vso noč divjale nemške patrulje. Mama ni zatisnila očesa. Niti pomisliti ni smela, kaj bi se zgodilo, če bi odkrili ranjenca v hlevu.

Drugo jutro so Nemci zapustili Zakojco. Spustili so se v dolino. Vsem je odleglo.

Mama je sporočila partizanom, da imajo pod streho ranjenga borca. Prišli so ponj in ga odnesli v bolnico Franjo.

Tovariš Majdič se vsako leto vrača v Zakojco. Solznih oči se spominja, koliko so tvegali, da so mu rešili življenje. Vsakokrat si ogleda grm, za katerim je ležal, in naroča, da ga ne smejo posekati. Tisto usodno noč bi bil v njem prav gotovo izkrvavel in zmrznil.

NAJSTRAŠNEJŠI DAN V MAMINEM ŽIVLJENJU

Mama mi je pripovedovala, kako je minil najstrašnejši dan v njenem življenju, dan, ki ga ne bo nikoli pozabila, pa čeprav bi živila sto let.

Doma je bila na Temljinah, lepi majhni vasici nad Knežo. Zgodilo se je na dan mrtvih leta 1944. Zgodaj zjutraj, okrog petih, so zaslišali močno trkanje na vrata. Vstala je najprej stara mama in pogledala skrivaj skozi okno. Videla je, da je hiša obkoljena. Obkolili so jo domobranci, ki so imeli svojo postojanko na Grahovem. Stara mama je spoznala, da je nekdo izdal, da se v njihovo hišo zatekajo partizani. To pa je lahko vedel in izdal le kak sovaščan.

Domobranci so začeli vpiti, naj vstanejo in se pripravijo za odhod. Stara mama ni vedela, kaj naj stori, kako naj se zagonvarja. Bala se je za svoja otroka, mojo mamo, ki ji je bilo komaj šest let, in Danila, ki je bil star dobrih enajst let. Pogovorila se je s starejšo hčerjo, teto Marijo, ki ji je bilo sedemnajst let. Takoj ko sta odprli vrata, so v hišo pridivjali razjarjeni domobranci. Ukažali so, naj pripravijo nekaj malega za na pot, sproti pa so preiskovali hišo in pretaknili vse kote. Na srečo niso našli nič takega, kar bi jim potrdilo sum, da delajo za partizane. Mama je slišala, kako je poveljnik domobrancov, Jože Žnidaršič ali Žnidarič, točnega priimka se ne spominja, govoril stari mami, česa vsega so krivi. Obdolžili so jo, da sodeluje s partizani, da jim njen starejši sin Ivan, ki je bil že dve leti pri partizanih, streže po življenju in da v hiši vodijo tajne sestanke. Vse to je bilo res, pravi mama, toda to je lahko vedel le kak sovaščan.

Stara mama in teta sta hitro strpali v dva kovčka obleko in odeje, a najvažnejši je bil velik hlebec kruha in pol kilograma domačega masla, kajti tisti in naslednji dan niso jedli drugega. Vojaki so iz hleva privlekli mlado junico in velikega prašiča in ju skupaj s štirimi ujetniki odpeljali proti Grahovemu. Do ma je ostala le osemdesetletna prababica.

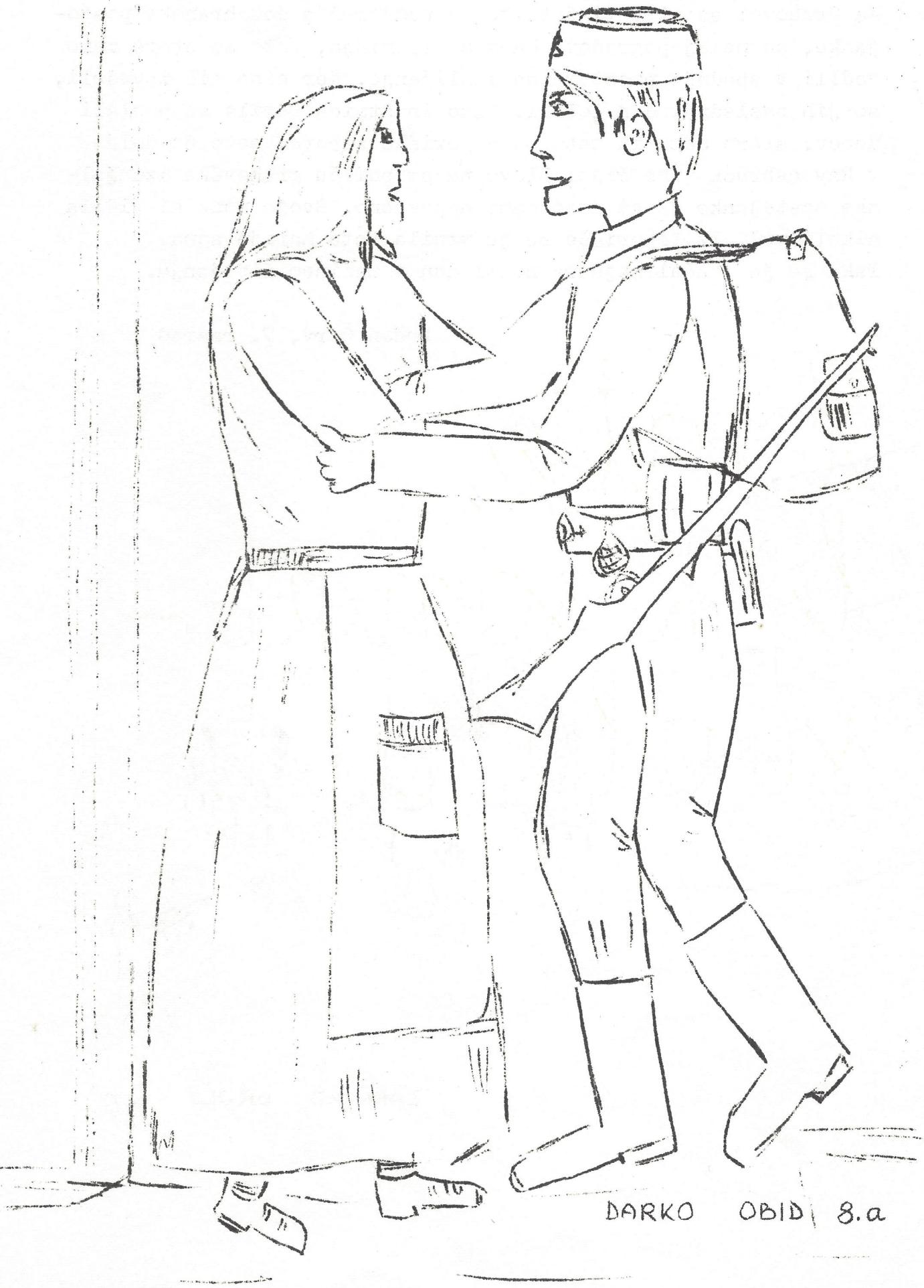
Na Grahovem so strpali jetnike na podstrešje domobranske postojanke, na nekaj pogradov. Mama se spominja, kako so staro mamo vodili v spodnje prostore na zaslišanje. Ker niso nič izvedeli, so jih naslednji dan ločili. Mamo in strica Danila so poslali domov, staro mamo in teto pa v goriške zapore, nato pa dalje v Ravensbrück v Nemčijo. Slovo na stopnišču grahovške izdajalske postojanke je za našo mamo nepozabno. Svoje mame ni videla nikoli več. Iz taborišča se je vrnila teta Marija sama. Tako se je končal najstrašnejši dan v maminem življenu.

Dušan Červ, 7. razred

100

ZDRAVKO DROLE 6.r

DARKO OBID 8.a

Bratje,
leki sonu -
mlobodi...

IZ STOTERO PUŠK SE JE RAZLEGALO POKANJE

Na Koritnici živi prvoborec Miha Brovč - Breza, vaščani mu pravimo Jurcov ata. Rad ima otroke in velikokrat pripoveduje o časih, ko je bil partizan. Ko sem ga poprosila, naj mi pove, kako je bilo tistega dne, ki so ga milijoni, ko maj čakali, so se mu neštete gubice na obrazu razlezle v dobrodušen nasmešek, živahne oči, skrite za očali, so se zagledale nekam v daljavo, kot bi hotele poleteti nekam v preteklost. Nato je pripovedoval: "Takrat sem bil komandant kurirske postojanke na Pečinah na Šentviški planoti. Od vsepovsod so iz dneva v dan prihajala poročila o osvoboditvi tega ali onega kraja, o prodoru zaveznikov, o umiku nemških čet. Med ljudmi se je šušljalo o skorajšnjem koncu. V Trnovskem gozdu pa je pokalo. Partizani so se zgrinjali od vseh strani, Nemci so bežali. Kot strela z jasnega je 3. maja udarilo: "Konec vojn!" Čemu bi se še zadrževali v postojanki, ko je prišla svoboda, ko nas ljudje v dolini pričakujejo! Iz stotero pušk se je razlegalo pokanje. Pomislil sem: Saj ni res! Saj sanjam! A bilo je res. To je bila najlepša resnica v mojem življenju! Odšli smo na Most na Soči. Vsę okna so bila okrašena s cvetjem, iz slcherne hiše je visela slovenska zastava s peterokrako zvezdo. Ljudje so vzkligli, peli in jokali. Ne da se opisati srečce, ki jo človek občuti v takem trenutku!

Še istega dne sem odšel na Grahovo, da bi pozdravil družino. Ni se mi bilo treba več skrivati, sredi belega dne sem lahko stopil v vas."

Že trideset let smo svobodni. Marsikje pa divja vojna. Bo svet kdaj svobodno zadihal? Bodo kdaj vsi ljudje živelii pod svobodnim soncem?"

Marjetka Žefran, 8. b

LJUDJE SO JOKALI IN PREPEVALI HKRATI

Pripovedoval mi je ded, ki je prvi dan svobode doživel v Zadru.

Nihče se na svobodo ni pripravljal. Bilo je 5. maja 1945, ko so po radiu dobili sporočilo, da je vojne konec. Od veselja so začeli streljati v zrak. Ljudje so jokali in prepevali hkrati. Tega dne popoldne je moj ded odpotoval v Beograd. Tudi Beograd je bil že osvobojen. Mladina in vojaki so streljali v zrak in ded pravi, da je pokalo huje kot v najhujšem boju.

Romana Kleč, 5. razred

OČKU JE BILO TAKRAT TRINAJST LET

Očka mi je pripovedoval, kako je bilo ob koncu vojne. Tedaj mu je bilo trinajst let in je živel na Čiginju pri Tolminu.

Spominja se, kako so Nemci že sredi marca ob cesti postavili table z napisu UMIK. Tedaj je med ljudmi zavladalo veselje. 30. aprila zjutraj pa se je kot blisk razširila novica, da Nemcev v vojašnicah na Čiginju in v Tolminu ni več. Bili so se namreč sredi noči umaknili, ne da bi za to kdo vedel. Še belogardisti so bili presenečeni, ker so jih njihovi zavezniki tako zapustili.

1. maja so že vsi mislili, da je vojne konec. V vasi so se pojavili prvi partizani. Nenadoma pa so ljudje zakričali: "Nemci!" Po dolini Soče se je iz Italije umikala nemška motorizirana enota. Nemci so v strahu neprestano streljali v okoliške hribe. To enoto so partizani in Angleži razbili v trnovskem klancu nad Kobaridom.

Bilo je 2. maja. Pritekel je sosed in zakričal: "Partizani so tu!" Očka je stekel na vas in zagledal vse polno tankov in drugih vojaških vozil z rdečimi zastavami. Najbolj

ganljivo je bilo, ko sta se srečala mati in sin - partizan. Ne samo onadva, vsi, ki so stali okoli, so jokali. Tako je prišla svoboda, vendar ne prava. Očkova rojstna vas je prišla pod anglo-ameriško upravo. Šele 15. septembra 1947 je tudi vasem ob desnem bregu Soče zasijala svoboda.

Aleš Golja, 6. razred

V POSLEDNJEM BESU SO POBIJALI VSE VEČ LJUDI

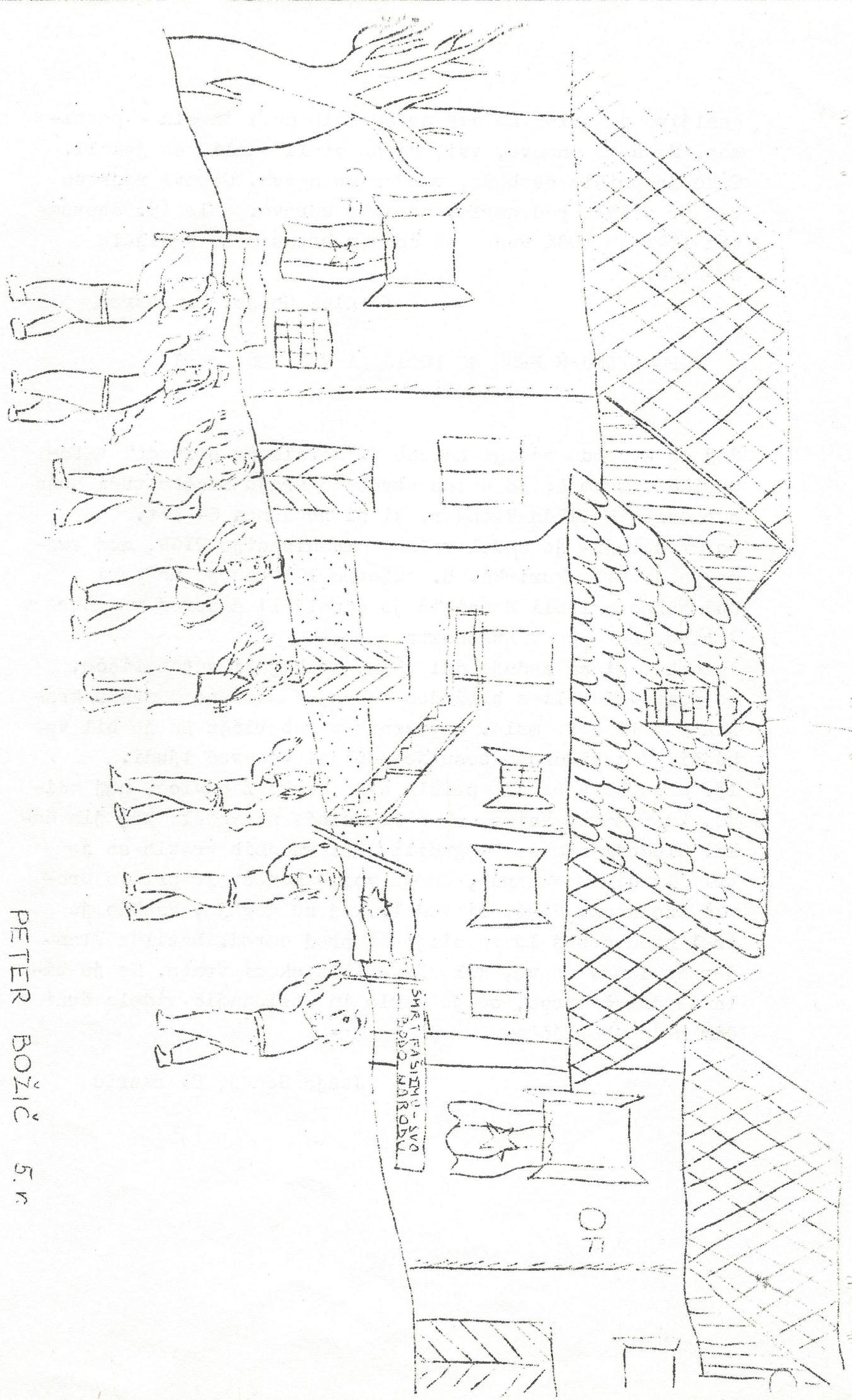
Boj za svobodo našega naroda je marsikoga privedel v taborišče. Tako se je v tem strašnem kraju znašla tudi moja sorodnica Matilda Flander, ki ji je danes 64 let.

Že pred vojno je sodelovala z organizacijo TIGR, med vojno pa je bila kurirka. 8. oktobra 1944 so jo na poti v Hudajužno prijeli Nemci in jo odpeljali najprej v zapore v Gorico, nato pa v Auschwitz.

Jetniki, ki so zadnje dni vojne prihajali v taborišče, so pripovedovali o bližnjem koncu, vendar so o naših krajih vedeli zelo malo. Sovražnik v taborišču pa je bil vse hujši. V poslednjem besu je pobijal vse več ljudi.

13. maja je v barako prišla neka Nemka z novico, naj odide, kdor more. Vsi se se bali, nihče ni vedel, kaj jih čaka. Slednjič so se opogumili. Pri vhodnih vratih se je trlo ljudi. Spoznanje, da je vojne konč, je prišlo preveč iznenada. Nihče ni vedel, kaj se dogaja, vsakdo je imel pred seboj le en cilj: čimprej odtod. Matilda Flander še danes ne ve, kako je prišla skozi vrata. Ko je bila že daleč stran, so je ozrla in poslednjič videla črni dim nad taboriščem.

Janja Sedej, 8. razred

PETER BOŽIĆ 5.r

MOJ OČKA BRIGADIR

Mladinci iz vseh krajev naše domovine so gradili avtomobilsko cesto Ljubljana - Zagreb. Med njimi je bil tudi moj očka.

Brigadirji so stanovali v lesenih barakah. Vsako jutro so odšli na delovišče. Delali so v skupinah: eni so kopali, drugi so nalagali samokolnice, tretji so vozili. Tekmovali so, kdo bo več naredil. Najboljši so postali udarniki. Oče je dejal, da je bilo zelo lepo. Ko bom velika, bom tudi jaz brigadirka.

Martina Smolnikar, 1.r.

NA NEŽNIH ROKAH SO NASTAJALI ŽULJI

Moj očka je gradil cesto. Prijavilo se je veliko mladincov. Poseben vlak je vozil od Ljubljane do Beograda. Peljal je brigadirje. V Beogradu so določili skupine. Na vsaki postaji od Niša do Gevgelije je izstopila ena skupina. Tista, v kateri je bil moj očka, se je ustavila v Leskovcu.

Začelo se je brigadirsko življenje. Sprva ni bilo lahko. Vsi so stokali. Na nežnih rokah so nastajali žulji. Ko so se roke utrdile, je delo teklo hitreje.

Brigadirji so bili disciplinirani kot vojaki. Vstajali so zgodaj, nato so telovadili, zajtrkovali in pospravili okolico barak. Potem so jih peljali na traso, kjer so gradili cesto. Delali so s krampi in lopatami, s samokolnicami so odvažali prst. Nekateri so se naučili voziti avto ali traktor, drugi so se ukvarjali s športom. Pripravljeni so se tudi za telovadni nastop v Beogradu, kjer so nastopili za rojstni dan tovornjaša Tita. To je bil za brigadirje najlepši dan, saj jih je tovornjaš Tito posebej pohvalil.

Andrej Abram, 4. razred

TO JE BIL ZA NAŠO MAMO NAJLEPSI PRVI MAJ

Končala se je druga svetovna vojna. Za njo so ostali grobovi, porušeni domovi, razdrte ceste in mostovi. Ljudje so se vrnili iz taborišč in gozdov. Vsakdo je imel obilo dela s svojo domačijo. Mnoge pa je zavest gnala, da bi storili tudi nekaj za svojo porušeno domovino. V krajih, ki so bili najbolj potrebni obnove, so se zbrali mladi. Ob udarjanju lopat in kram-pov in ob pesmi so rasli domovi, šole, tovarne, ceste in železnice.

Moja mati je sodelovala v brigadi, ki je gradila cesto Ljubljana - Zagreb. Bilo ji je šestnajst let. Delo je bilo za marsikatere mlade roke pretežko. Ob samokolnicah, mešalcih betona so nastajali žulji, pa tudi iskreno tovarištvo. Prav tega se moja mama najbolj spominja.

Bilo je prvega maja 1958. Brigadirji so sklenili, da bodo dan praznovali tako, da bodo še bolj pridno delali. Ko so se zvezčer zbrali v okrašenem taboru, je komandant brigade najbolj pridne javno pohvalil. Med njimi je bila tudi moja mama. Prazabili so na utrujenost. Zaplesali so in plesali so še takrat, ko so kresovi po gričih že ugasnili in so se v grmovju oglašali prvi ptiči.

To je bil za mojo mamo najlepši prvi maj.

Pa naj kdo reče, da naša domovina ni mlada, saj jo je građilo na tisoče mladih rok! Pa tudi danes mladi ne mirujejo. Vsem nam je blizu Kozjansko in še mnogi zaostali kraji, ki čakajo na naše pridne roke. Ne bomo jih razočarali!

Roman Cenčič, 8.b

ZDI SE MI, DA SO TAKRAT MLADI DELALI Z
VEČJIM VESELJEM

Moj oče je leta 1948 delal v brigadi, ki je gradila progo Nikšič - Titograd. Delali so tri mesece, od aprila do junija, julija pa je po progi že peljal prvi vlak.

Na mladinskih sestankih na Grahovem so večkrat razpravljali o udarniškem delu. Tudi želja, da bi spoznal našo deželo, je očeta vzpodbudila, da se je prijavil v brigado. V Črni gori je spoznal veliko novega. Srečal se je celo z našimi izseljenci iz Avstralije, ki so prišli gradit staro domovino.

Delo je teklo hitro in brez zastojev. Vsi so se trudili. Presegali so normo, zato je bila brigada večkrat pohvaljena. Očetu se je najbolj vtisnil v spomin tale žalostni dogodek.

Ko je brigada popoldne počivala, so prostovoljčniki delači, takrat so največ minirali. Položili in prižgali so mine, vendar je ena zatajila. Čez nekaj časa je neki fant iz Kobarida le stopil k njej. Takrat je počilo. Fanta je ubilo. Bili pa so seveda tudi veseli dogodki. Prirejali so zabave, obiskovali so jih pevci.

Zdi se mi, da so takrat mladi delali z večjim veseljem kot danes, čeprav je bilo delo napornejše.

Zdenko Rejc, 7. razred

KAR TRIKRAT V BRIGADAH

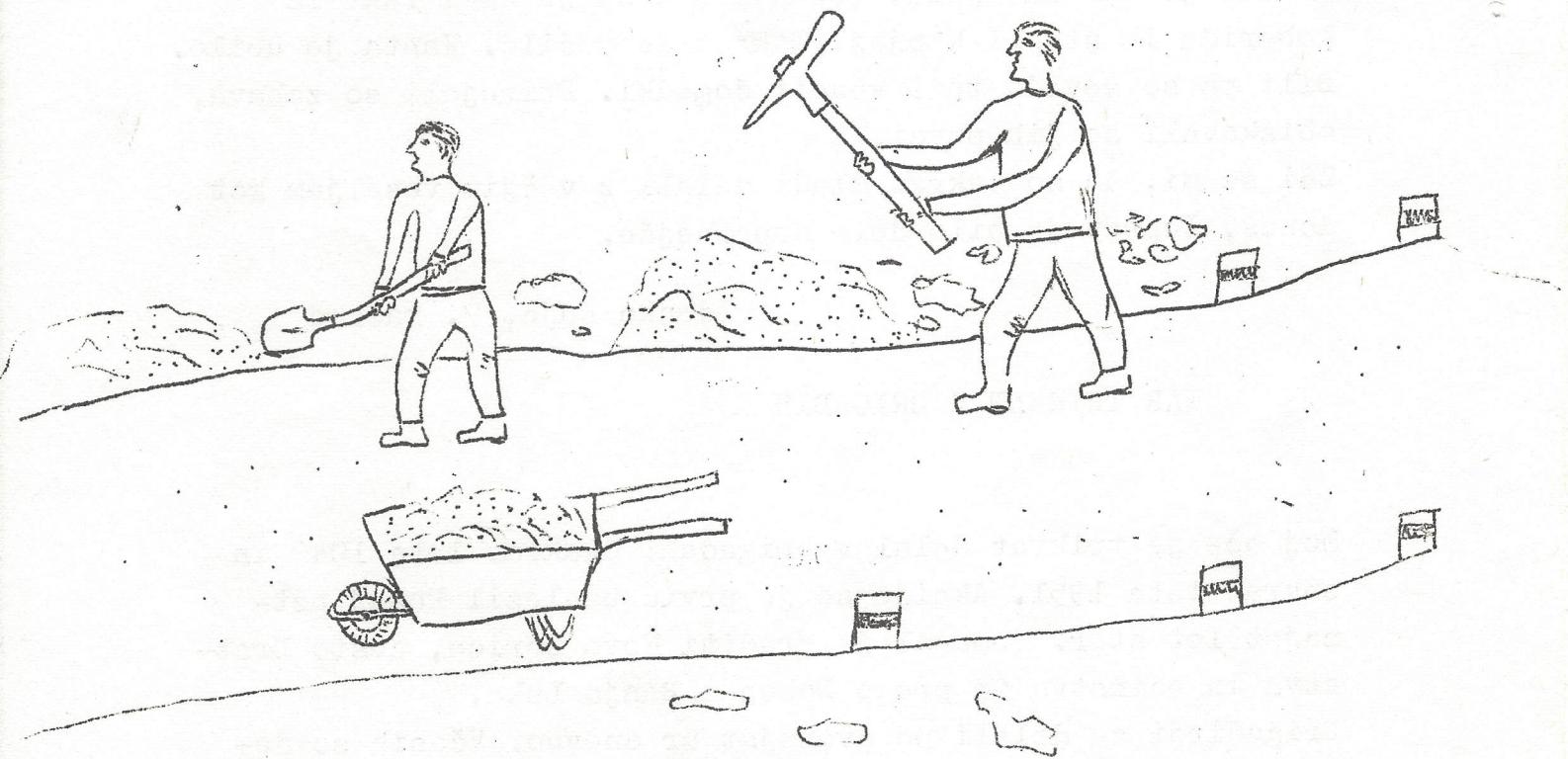
Moj oče je trikrat delal v brigadah: dvakrat leta 1949 in enkrat leta 1951. Akcije se je prvič udeležil komaj pet-najst let star. Pomagal je graditi Novo Gorico, cesto Bratstva in edinstva in progo Doboj - Banja Luka.

Brigadirji so delali po dvanajst ur dnevno. Včasih so de-

lali tudi ponoči. Moj oče se spominja, da je bil tako utrujen, da je nekoč, ko je pripeljal samokolnico na nasip, samo sedel nanjo in je že zaspal. Kd so delali na progi Doboj - Banja Luka, so sprejeli obvezo, da bodo do 7. julija / do dneva vstaje srbskega naroda / zgradili progo do Jošavke, to je prvih 25 km. Konec junija je bilo treba izkopati še 200 m dolg in 20 m globok vsek. Takrat nihče ni verjel, da bodo obvezo izpolnili. Vendar so že 6. julija izkopali celo meter preglobok vsck, tako da so ga morali zasipavati.

Tudi jaz si želim v brigado, vendar imam šele trinajst let. Moja sestra jih ima že osemnajst in je lani delala v brigadi "Jože Potrč" na Kozjanskem.

Dimitrij Berginc, 7. razred

VALENTIN ČELIK 6.r